

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA

Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Catedra de Psihologie

Roxana Andreea Toma (căs. Costea)

TEZĂ DE DOCTORAT

Aspecte psiho-sociale ale relațiilor de putere

— Rezumat —

Conducător științific:

Prof.univ.dr. Nicolae JURCĂU

Cluj-Napoca

2010

1

Cuprins

1. ACTUALITATEA ȘI IMPORTANȚA TEMEI	5
Empowerment – aspecte teoretice și practice	6
2. OBIECTIVE, IPOTEZE ȘI METODE FOLOSITE ÎN CERCETARE.....	9
Obiective	9
Obiectiv general	9
Obiective de cercetare	9
Ipoteze de cercetare	9
Instrumente folosite în cadrul studiului	9
Modalitatea de prelucrare a informației culese	10
3. DESIGNUL EXPERIMENTAL – METODE, INSTRUMENTE, PARTICIPANȚI .	11
a) Planul factorial experimental.....	11
b) Participanți.....	12
c) Compararea măsurilor	12
Validitatea probei construite.....	12
Fidelitatea probei construite	14
4. PRINCIPALELE REZULTATE ȘI INTERPRETAREA LOR	15
Analiza diferenței dintre medii	15
Analiza corelațiilor semnificative la grupurile considerate în studiu	16
Analiza cluster	22
5. CONTRIBUȚII PERSONALE.....	27
6. LIMITELE STUDIULUI ȘI POSIBILITĂȚI ULTERIOARE DE VALORIFICARE A REZULTATELOR	29
7. CONCLUZII GENERALE	31
Analiza dimensiunilor chestionarului EMCOLI	31
Analiza rezultatelor înregistrate la grupul experimental și la grupul de control	32
BIBLIOGRAFIE.....	34

Cuvinte cheie:

empowerment (putere asumată), convingeri limitative, responsabilitate de sine, autoevaluare de sine, încredere în lume și posibilități, gândire/atitudine pozitivă, capacitate de adaptare la schimbare, atitudine, strategii de asumare a puterii, interviu

1. Actualitatea și importanța temei

Empowerment reprezintă un construct a cărui analiză și investigație este departe de a se fi finalizat. Primele referiri și studii ale termenului își au originea în comunitate și psihologie comunitară și se leagă de câștigarea controlului asupra propriei vieți și integrarea în comunitate pentru grupurile defavorizate.

Rezultatele pozitive obținute la nivelul grupurilor defavorizate în anii 70-80 au încurajat dezvoltarea studiilor legate de diversificarea strategiilor de asumare a puterii și evidențierea dimensiunilor teoretice ale constructului. Strategiile de asumare a puterii au început să fie utilizate în domeniile educațional, organizațional și medical.

Anii 90 și 2000 au adus multiple preocupări pentru delimitarea teoretică a dimensiunilor constructului și propunerea de strategii din ce în ce mai complexe de dezvoltare însușire și încurajare a acțiunilor bazate pe asumarea puterii la diferite categorii sociale.

În literatura de specialitate din România constructul este mai puțin utilizat referirile la acesta fiind bazate mai ales pe traduceri ale unor lucrări ale autorilor străini.

Modelele de dezvoltare personală prin intermediul asumării puterii (empowerment) cum este cel propus de D.Gerson și G.Straub nu pot fi doar traduse și aplicate pe o altă cultură, acestea trebuie adaptate conceptual. Aceasta se referă la faptul că pentru unele concepte din limba engleză au fost găsite concepte corespondente în limba română iar altele au fost eliminate pentru că nu reprezentau dimensiuni conceptuale de impact în cultura românească. Exercițiile bazate pe strategia de asumare a puterii propusă de autori au reprezentat o resursă valoroasă care s-a materializat în răspunsurile date de subiecții din grupul care a parcurs trainingul de dezvoltare personală.

Rațiunea alegerii temei a fost determinată de lipsa unei încadrări teoretice elaborate și a studiilor care să genereze baze de date pentru constructul empowerment și fațetele acestuia în literatura de specialitate românească.

Pentru realizarea acestui deziderat s-a adaptat pentru cultura românească și derulat un demers de învățare activă și participativă de asumare a puterii și dezvoltare personală prin dobândirea controlului asupra propriei vieți și alegerea modalităților de acțiune bazate pe valorificarea resurselor personale propus de .D. Gerson și G.Straub.

A fost construit și validat un instrument care urmărește să diagnosticheze o fațetă a constructului empowerment – convingerile limitative.

Efectul și impactul trainingului bazat pe strategii de asumare a puterii a fost investigat prin probe deja validate care vizau motivația și puterea, prin chestionarul și interviul construite și propuse prin cercetare. Rezultatele obținute de cei care au parcurs trainingul de dezvoltare personală au fost comparate cu rezultatele unui grup de control.

Empowerment – aspecte teoretice și practice

Deși au existat încercări de analiză a conceptului (Gibson 1991, Skelton 1994, Rodwell 1996) în studii care au explorat probleme asociate cu *Empowermentul* și *conceptul de putere* (Gilbert 1995, Fulton, 1997) acestea nu au reușit să ofere o viziune coerentă pentru conținutul conceptului. (Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 235)

Începând cu anul 1970 ideologia a fost adoptată pentru a promova drepturile minorităților etnice și sexuale, pentru programe educative și de training, pentru programe de dezvoltare organizațională și de mișcări feministe. (Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 236) S-au evidențiat trei direcții de analiză pentru studierea constructului empowerment.

1. Teoria social - critică (*critical social theory*) – empowermentul este asociat cu îmbunătățirea condițiilor de viață a grupurilor oprimate; cum sunt minoritățile rasiale, femeile sau pacienții care necesită îngrijiri medicale.

Această teorie se referă mai ales la îmbunătățirea condițiilor de viață a celor neprivilegiați. Majoritatea cercetărilor de teorie social-critică abordează empowermentul din punct de vedere al avantajului teoretic și al cercetării calitative (Parker & Mc. Farlane, 1991, Fulton, 1997). Din perspectiva acestor teorii instituțiile publice și alte unități administrative constrâng anumite grupuri neprivilegiate, numite grupuri oprimate. Din acest punct de vedere *puterea* și *empowermentul* devin fenomene sociale și politice.

2. Teoriile organizaționale susțin că empowermentul este asociat cu delegarea puterii și oportunitatea individuală de a acționa (a trece la acțiune). Cercetări legate de teoriile organizaționale și de management s-au realizat în anii '90 mai ales în America de Nord.

Conform acestor cercetări și teorii factorii implicați în empowerment demonstrează o corelație pozitivă cu starea generală de bine în organizație și cu dedicația pentru muncă. Teoriile organizaționale nu se referă la grupuri oprimate. (Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 238). Puterea e văzută ca proces, ca abilitate de a rezolva sarcinile. Empowermentul –

oportunitatea să se inițieze acțiuni care vor genera rezoluții pozitive atât la nivel individual, cât și la nivel organizațional (Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 238).

Conform acestor teorii empowermentul are impact la nivel personal: satisfacția muncii crescută, motivație crescută, dedicație și autonomie organizațională. (Kauter, 1977, 1979, Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 238)

3. Teoriile social-psihologice se bazează pe dezvoltarea individului, *empowermentul* având-uși originea în individ și se preocupă de maniera de reflectare a individului în mediu.

Aceste teorii descriu empowermentul din perspectiva individuală. În anii 80 studiile se focalizează pe conținutul conceptului (Hess, 1984; Rappaport, 1984):

Definirea conceptului de *Empowerment* (Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 236): în *Oxford English Dictionary* (Simpson & Bradley, 1989) sunt amintite cuvintele ”empowering” și ”impowering” ca fiind utilizate încă din sec. al 17-lea în documente administrative.

Empower (verb) = a investi în mod legal sau formal cu putere sau autoritate; a autoriza, a licenția.

Empowerment (subst.) = acțiunea de a empower, starea de a fi ”empowered”

Empowerment ca și concept abstract, fundamental pozitiv, se referă mai degrabă la soluții decât la probleme. Din punct de vedere dinamic – „se preia puterea asupra...” sau „se renunță la puterea asupra...”; cu alte cuvinte, puterea este împărțită.

În procesul de asumare a puterii (*empowering process*) indivizii, organizațiile și comunitățile caută impactul maximal asupra vieții lor și eventualelor alegeri pe care le au la dispoziție (Kieffer, 1984, Gibson, 1991, Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 236). Din punctul lor de vedere empowermentul este asociat cu creștere și dezvoltare.

Empowermentul individual ca proces presupune introspecție critică și schimbarea patternurilor de activitate în consecință cu aceasta (Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 236).

Empowermentul comunitar e înțeles ca uniunea oamenilor pentru atingerea unor scopuri comune (Rappaport, 1984, Rodwell, 1996). *Empowermentul* este descris și în termeni de negație, prin absența sa.

Este dificil să se dea o definiție unanimă termenului deoarece deciziile oamenilor sunt diferite de la individ la individ, de la organizație la organizație, la diverși indivizi într-o organizație, etc.

În general interpretarea puterii este extrapersonală și de obicei se leagă de coerciție, dominare, autoritate, constrângere. Atunci când exercitarea puterii este realizată utilizând

expertiză, acțiune și durată lungă/ atitudinea se numește că este putere legitimă. Puterea poate fi de asemenea relaționată cu cunoașterea, coerciția sau poate fi condiționată (Shelton & Parker, 1997; Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 236).

Rappaport afirma în 1984 că: ”*empowermentul* este un proces, un mecanism prin care oamenii, organizațiile și comunitățile câștigă stăpânire asupra propriilor vieți”.

Conger & Kanungo (1988) dezvoltă conceptul de *Empowerment* din perspectiva teoriei motivaționale – exercitarea instrumentală a puterii, împărtășirea puterii va duce automat la empowerment.

Puterea nu este un instrument de control al oamenilor, ci este generat de comportamentul acestora, acțiunile lor și relațiile cu alte persoane.

La nivel individual elementele puterii constau în rang, poziție individuală, expertiză și posibilitate de a acționa și a obține informații (Foucault, 1978, McNay, 1994). O persoană „empowered” se simte capabilă să facă lucrurile bine, chiar perfect.

Conceptul de dezvoltare orientată pe învățare, în cadrul căreia accentul cade pe motivație și dedicație/angajament a fost amintit de Thomas și Velthouse (1990) ei considerând că puterea generează și energie. Din această perspectivă *empowerment* înseamnă intensificarea puterii sau energiei totale (Knokkanen, Leino-Kilpi, 2000, p. 239).

Motivația și asumarea riscului sunt de asemenea incluse în empowerment. Motivația e legată atât de obiectul acțiunii, cât și de acțiunea însăși. Fundamentul central al acestui model rezidă în ciclul în desfășurare de evenimente din mediu și al condițiilor și comportamentelor relevante pentru cele ulterioare.

2. Obiective, ipoteze și metode folosite în cercetare

Obiective

Obiectiv general

Evidențierea impactului aplicării strategiilor de asumare a puterii prin intermediul trainingului la nivelul participanților.

Obiective de cercetare

Construcția și testarea unor itemi care vizează sintagma putere asumată prin prisma convingerilor limitative și ariilor de viață.

Identificarea, conștientizarea și eliminarea unor atitudini dezadaptative, în acord cu nevoile de schimbare ale participanților, prin intermediul unor strategii de autopercepție și autopersuasiune.

Stimularea unei gândiri eficiente prin formularea unor afirmații în conformitate cu nevoile de dezvoltare ale individului și cu imaginea proiecției eurilor posibile.

Ipoteze de cercetare

1. Impactul convingerilor limitative asupra manifestării puterii personale și interpersonale.
2. Efectul convingerilor limitative asupra structurii motivaționale a personalității.
3. Modificările în structura convingerilor limitative determină modificări în comportament și în modul de gândire al individului în acel domeniu.
4. Formularea unor comenzi verbale asociate cu imagini ale eului posibil și repetarea acestora determină modificări atitudinale la individ.

Instrumente folosite în cadrul studiului

□ chestionar proiectat de Rotter - „locus of control” pentru evidențierea modalității de atribuire a cauzalității

realizarea unui chestionar pentru determinarea convingerilor limitative, chestionar construit în funcție de cele 3 sectoare de viață

- Scala pentru evaluarea stimei de sine
- Valori personale forma S
- Scala de adaptare la schimbare în organizații- T.A. Jurdge și Vladimir Pucik
- Scala Marlow Crown
- Scala Roøenberg
- Scala de auto-eficiență – Bandura
- SMP – Z Cezare, S. Marke – în vederea determinării dimensiunilor motivaționale potențate prin training
- SOC– Paulhus – putere personală și putere în relații
- Interviu semistrukturat pentru evidențierea impactului trainingului pentru putere asumată

Schimbarea preconizată la nivel atitudinal s-a realizat prin intermediul dimensiunilor conceptuale vizate și a exercițiilor de consolidare realizate pe durata de 4 zile în cadrul Workshopului Empowerment a cărui autori sunt D.Gershon și G.Straub.

Modalitatea de prelucrare a informației culese

Rezultatele au fost prelucrate prin intermediul programului SPSS.

Demersul statistic a avut două direcții:

- Inferențială pentru construcția și testarea instrumentului de măsură a constructului *putere asumată (empowerment)*
- Descriptivă, calitativă - analiza comparativă a două grupuri mici similare din perspectiva componentei pentru evidențierea impactului parcurgerii *trainingului de dezvoltare personală centrat pe ideea de schimbare de atitudine prin asumarea puterii*

3. Designul experimental – metode, instrumente, participanți

a) Planul factorial experimental

	Convingeri					Putere		Nevoi de ord I											Nevoi de ord II				
	C 1	C 2	C 3	C 4	C 5	P1	P2	N 1	N 2	N 3	N 4	N 5	N 6	N 7	N 8	N 9	N 10	N 11	N I	N II	N III	N IV	N V
Grup experimental																							
Grup de control																							

Legenda

C1 - responsabilitate de sine
 C2 - percepția autoeficienței
 C3 - încredere în lume și posibilități
 C4 - gândire pozitivă
 C5 - capacitate de adaptare la schimbare
 P1- putere personală
 P2 – putere în relații
 N1- nevoia de performanță
 N2 - nevoia de afiliere (apartenență)
 N3 - nevoia de agresiune
 N4 - nevoia de apărare (autoapărare)

N5 - nevoia de conștiință
 N6 - nevoia de dominare
 N7 - nevoia de exhibiție
 N8- nevoia de autonomie
 N9- nevoia de îngrijire a altora
 N10 - nevoia de ordine
 N11 - nevoia de ajutor din partea altora
 NI - nevoia de autojustificare
 NII- nevoia de dominare rațională
 NIII – nonconformismul agresiv
 NIV – dependența pasivă
 NV – sociabilitatea

Planul experimental

Designul experimental este unul posttest cu grup experimental și grup de control.

Dimensiunile schimbării:

VD – manifestarea atitudinală

VI – aspectele cognitive ale structurii atitudinale

Din punctul de vedere al analizei intervenției trainingului bazat pe strategii de asumare a puterii s-a realizat un experiment randomizat, aplicându-se pe grupuri independente dar similare prin alegerea participanților teste solicitate. Este vorba de Chestionarul EMCOLI pentru evidențierea celor cinci dimensiuni ale convingerilor limitative, SOC (Spheres of Control) pentru evidențierea surselor puterii și SMP pentru exprimarea nevoilor de ordinul I și II.

A fost construit un design experimental post-test cu două grupuri independente formate din 10 persoane de gen feminin. În cadrul grupului de control au fost selectate persoane cu aceeași vârstă, profesie și statut social ca și cele din grupul experimental.

Au fost măsurate și comparate următoarele dimensiuni:

- Empowerment și convingeri limitative – responsabilitate de sine, percepția autoeficienței, încredere în lume și posibilități, gândire pozitivă și capacitate de adaptare la schimbare.
- Putere în relații și putere personală.
- Structura motivațională a personalității: nevoi de ordinul I și nevoi de ordinul II.

b) Participanți

Eșantionul pentru validarea *chestionarului convingerilor de bază* a fost format din 104 persoane de gen feminin și masculin, cu vârsta cuprinsă între 18 și 53 de ani, cu media de 23,42 și abaterea standard de 6,36.

De asemenea a mai fost realizată o *aplicare test-retest* cu un interval de 15 zile între aplicări, pe un lot de 186 de subiecți de gen feminin și masculin cu studii superioare în derulare, cu o medie de vârstă $m=19,98$, $min=18$, $max=37$, abaterea standard $\sigma=2,71$.

Eșantionul persoanelor care au participat la training a fost format din 10 persoane în *grupul experimental* de gen feminin cu vârsta cuprinsă între 27 și 41 de ani, cu media de 33.7 și abaterea standard de 4.67 . În mod echivalent a fost construit un eșantion *de control* selectându-se persoane cu aceeași vârstă ca în grupul experimental, același nivel de educație și aceeași orientare profesională spre domeniul uman, limitele de vârstă fiind 26 și 40 cu media de 33.5 și abaterea standard de 4.64.

c) Compararea măsurilor

Validitatea probei construite

Validitatea predictivă

Trebuie menționat încă de la început că literatura de specialitate acceptă doar aprecieri cu privire la validitatea probei pe termen scurt (Radu, 1993, p. 363) sau cel mult pe termen mediu.

Pentru stabilirea validității predictive au fost alese probe criteriu care vizează cele cinci dimensiuni conceptuale propuse de test - angajament responsabil, autoevaluare de sine, încredere în lume și posibilități, gândire/atitudine pozitivă, adaptarea la schimbare - pentru conturarea constructului empowerment și au fost evidențiați indicii de corelație dintre rezultatele la test și cele obținute la probele criteriu pe un eșantion de 104 subiecți.

Astfel pentru măsurarea dimensiunii angajament responsabil a fost aleasă scala propusă de Rotter pentru măsurarea atribuirii interne sau externe a controlului. Pentru măsurarea autoevaluării de sine a fost utilizată scala de auto-eficiență a propusă de Rosenberg și chestionarul de auto-eficiență a propus de Bandura. Corespondența cu încrederea în lume și posibilități sau orientarea axiologică a fost realizată prin chestionarul de Valori Personale, Forma S. În ceea ce privește gândirea/atitudine pozitivă a fost aplicată scala Marlow Crown pentru evidențierea orientării atitudinale pozitive. Nu în ultimul rând a fost aplicată în variantă modificată scala de măsurare a adaptării la schimbare în mediul organizațional propusă de T.A. Jurdge și Vladimir Pucik.

Validitatea de conținut

Validitatea de conținut evidențiază faptul că itemii ce compun testul trebuie să evidențieze ansamblul de sarcini, condiții sau procese mintale care privesc domeniul condensat prin test (Radu, 1993, p. 367), în cazul de față domeniul constructului empowerment.

Este de menționat faptul că strategiile de asumare a puterii (empowerment) au la bază modificarea atitudinilor bazate pe convingeri limitative, atitudini manifestate prin comportamente dezadaptative pentru anumite situații de viață. Itemii chestionarului au fost construiți ca exemple de atitudini deschise sau limitative în trei arii importante ale vieții individuale: emoții, relaționare interpersonală și aprecierea efortului depus pentru munca/serviciu.

De asemenea, împreună cu un număr de experți din domeniile educațional, clinic și organizațional au fost stabilite definiții pentru varianta pozitivă și negativă ale celor cinci dimensiuni ale convingerilor de bază propuse prin intermediul probei construite. Acestea vor fi trecute în caietul testului. (Anexa 1)

Validitatea conceptuală

Validitatea conceptuală sau ipotetico-deductivă indică în ce măsură anumite concepte explicative sau anumite ipoteze permit înțelegerea și interpretarea rezultatelor obținute de probă (Radu, 1993, p.369).

În cazul chestionarului EMCOLI problema este măsura în care acesta vizează dimensiunea empowerment sau putere asumată. Tot demersul de asigurare a validității contribuie la realizarea validității conceptuale.

Dimensiunile scalelor – exemplele de atitudini pozitive sau negative, deschise spre posibilități sau limitative - sunt rezultate din convingeri sau idei mai mult sau mai puțin rigide sau stereotipe, înrădăcinate în expresiile uzuale pe care persoanele încă de mici le aud ca lecții de viață.

Pentru constructul empowerment sau strategia de asumare a puterii a fost realizată pentru caietul testului (Anexa 1) o definiție care ține cont de dimensiunile convingerilor vizate, definiție care se înscrie în linia celor propuse de literatura de specialitate care se ocupă de explicarea constructului empowerment și a multiplelor sale domenii de aplicație.

Fidelitatea probei construite

Pentru stabilirea *fidelității probei propuse* au fost utilizate mai multe procedee:

- calcularea coeficientului de fidelitate α Cronbach pentru fiecare scală în parte și pentru chestionar per total;
- utilizarea metodei înjumătățirii testului (split-half) pentru a vedea ponderea fidelității în cele două jumătăți ale chestionarului;
- o aplicare test-retest a probei construite pe un eșantion de 186 de subiecți la un interval de 15 zile între cele două aplicări;

4. Principalele rezultate și interpretarea lor

Dintre rezultatele relevante în studiul impactului trainingului asupra participanților vis-a-vis de grupul de control vor fi prezentate în cadrul rezumatului diferența dintre medii, rezultatele coeficientului de corelație al lui Spearman și analiza cluster.

Analiza diferenței dintre medii

Tabel 1 Rezultate semnificative pentru testul Levene și t pentru două eșantioane independente

Variabila	Test	Levene	Testul t pentru egalitatea mediilor						
	F	Sig.	T	Df	Sig. (2-tailed)	Diferența mediilor	Eroarea stdrd. a diferenței	95% de a	
								Intervalul siguranță diferenței	Valoarea inferioară
AS Equal variances assumed	7.37	.014	1.35	18	.468	2	1.47	-1.09	5.09
			1.35	12.72	.472	2	1.47	-1.19	5.19
LV Equal variances assumed	1.121	.304	5.54	18	.000	5.5	.991	3.41	7.58
			5.54	16.71	.000	5.5	.991	3.40	7.59
GP Equal variances assumed	.579	.457	5.18	18	.000	3.90	.75	2.32	5.47
			5.18	16.71	.000	3.90	.75	2.31	5.48
CS Equal variances assumed	7.26	.015	2.74	18	.013	3.9	1.41	.924	6.87
			2.74	12.82	.017	3.9	1.41	.836	6.96
EMP Equal variances assumed	5.92	.026	4.74	18	.000	18	4.02	9.54	26.45
			4.74	13.06	.001	18	4.02	9.31	26.68
PP Equal variances assumed	.254	.620	4.97	18	.000	19.2	3.86	11.08	27.31
			4.97	17.25	.000	19.2	3.86	11.05	27.34
PRE Equal variances assumed	.613	.444	2.99	18	.008	17.8	5.93	5.32	30.27
			2.99	17.91	.008	17.8	5.93	5.31	30.28

Legenda

AS - percepția autoeficienței

LV - încredere în lume și posibilități

GP - gândire pozitivă

CS - capacitate de adaptare la schimbare

EMP - empowerment

PP- putere personală

PRE – putere în relații

Se poate concluziona că au existat două situații în care diferențele dintre medii au fost semnificative la grupul experimental față de grupul de control.

S-au evidențiat diferențe semnificative la varianțe egale pentru variabilele încredere în lume și posibilități, gândire pozitivă, putere personală și putere în relații.

Aceste diferențe s-au tradus în faptul că grupul experimental în care s-a intervenit pentru potențarea valențelor puterii asumate (empowerment) a obținut scoruri semnificativ mai crescute la dimensiunile convingerilor și aspecte ale puterii asumate față de grupul de control.

A doua categorie de diferențe semnificative între medii s-au evidențiat la varianțe diferite. Este vorba de dimensiunile empowerment, autoevaluare de sine și capacitate de adaptare la schimbare.

Se poate astfel concluziona că în urma învățării centrate pe asumarea puterii de a acționa, subiecții din grupul experimental au obținut rezultate semnificativ mai crescute în sensul unei mai eficiente autoevaluări de sine, unei mai bune adaptări la schimbare și unei mai bune reacții față de situațiile neprevăzute prin asumarea puterii de a acționa, față de subiecții din grupul de control.

Analiza corelațiilor semnificative la grupurile considerate în studiu

Analiza statistică a fost completată cu evidențierea corelațiilor semnificative între variabile pentru răspunsurile subiecților din grupul experimental și cel de control. Valorile sunt cuprinse în Tabelul 2 pentru grupul experimental și Tabelul 3 pentru grupul de control.

Tabel 2. Valorile coeficientului de corelație ρ al lui Spearman pentru grupul experimental la pragurile de probabilitate $p < .01$ și $p < .05$.

ρ	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	N8	N9	N10	N11	NI	NII	NIII	NIV	NV	RS	AS	LV	GP	CS	EMP	PP	PRE
N1	1																						.833*	
N2		1																						
N3			1		.978**		-.775**			.899**		.988**	-.894**	.696*								-.683*		.656*
N4				1	.727*					.741*		.789**	-.689*											
N5					1		-.835**			.902**		.978**	-.916**	.775**								.674*		
N6						1															.809*	.722*		

N7						1																			
N8							1																		
N9								1																	
N10									1																
N11										1															
NI											1														
NII																									
NIII																									
NIV																									
NV																									
RS																									
AS																									
LV																									
GP																									
CS																									
EMP																									
P1																									
P2																									
P3																									
P4																									

Nota: ** corelații semnificative la un prag de probabilitate $p < .01$

* corelații semnificative la un prag de probabilitate $p < .05$

Legenda

RS - responsabilitate de sine

AS - percepția autoeficienței

LV - încredere în lume și posibilități

GP - gândire pozitivă

CS - capacitate de adaptare la schimbare

EMP - empowerment

P1- putere personală

P2 – putere în relații

N1- nevoia de performanță

N2 - nevoia de afiliere (apartenență)

N3 - nevoia de agresiune

N4 - nevoia de apărare (autoapărare)

N5 - nevoia de conștiință

N6 - nevoia de dominare

N7 - nevoia de exhibiție

N8- nevoia de autonomie

N9- nevoia de îngrijire a altora

N10 - nevoia de ordine

N11 - nevoia de ajutor din partea altora

NI - nevoia de autojustificare

NII - nevoia de dominare rațională

NIII – nonconformismul agresiv

NIV – dependența pasivă

NV – sociabilitatea

La nivelul grupului experimental s-au evidențiat corelații semnificative între dimensiuni ale motivației, empowerment cu dimensiunile acestuia și fațete ale puterii.

Ca distribuție au fost evidențiate corelații semnificative între variabilele motivaționale de ordinul I și de ordinul II, sensul corelațiilor confirmând mediile semnificative obținute de grupul experimental la variabilele motivaționale.

Se impune a se menționa legăturile semnificative dintre empowerment și dimensiunile acestuia și restul variabilelor prezente în studiu.

Dimensiunea responsabilitate de sine corelează semnificativ pozitiv la nivelul grupului experimental cu dimensiunile autoevaluare de sine pe de o parte și putere personală pe de altă parte. Adică în urma învățării prin intermediul trainingului să își evalueze capacitățile personale subiecții au dobândit și un sentiment crescut al puterii personale.

La nivelul dimensiunii autoevaluare de sine au fost înregistrate corelații semnificative pozitive cu variabila empowerment. Cunoscând maniera de evidențiere și valorificare a resurselor personale prin strategii de autoevaluare învățate în training subiecții sunt mai înclinați să își asume puterea de a acționa în cele mai neașteptate situații.

Dimensiunea gândire/atitude pozitivă este legată semnificativ pozitiv la grupul experimental de nevoia de dominare din cadrul nevoilor de ordinul I și de dimensiunea capacitate de adaptare la schimbare. Manifestarea unei gândiri orientate spre aspectele bune, de valoare s-a asociat cu motivația de a fi conducători, de a lua hotărâri pe de o parte și de a manifesta o mai bună capacitate de adaptare la cerințele de schimbare pe de altă parte.

Pentru subiecții din grupul experimental au fost identificate o serie de corelații semnificative pozitive între dimensiunea capacitate de adaptare la schimbare pe de o parte și nevoia de conștiință, nevoia de dominare, nevoia de autojustificare, nevoia de dominare rațională și nonconformismul agresiv pe de altă parte. Odată înțeleasă și însușită în cadrul trainingului importanța orientării spre schimbare și a flexibilității în adoptarea măsurilor de schimbare subiecții au fost orientați spre a fi conștiincioși, mai fideli, dar și mai competitivi, doritori să îi conducă pe ceilalți și să își atingă scopurile și să își satisfacă dorințele de agresivitate.

De asemenea se impune a se evidenția la nivelul grupului experimental corelația semnificativă dintre dimensiunea empowerment și nonconformismul agresiv. Odată cu câștigarea curajului de a acționa și de a-și căuta resursele și a lupta pentru soluționarea situațiilor indiferent de cât de dificile par acestea subiecții au manifestat și tendințe spre realizarea dorințelor de agresivitate.

Corelațiile semnificative evidențiază posibilitatea de determinare a unor schimbări la nivelul dimensiunilor motivaționale prin modificările convingerilor limitative propuse pentru asumarea puterii de a gestiona propria viață. Trainingul presupune spargerea tiparelor convingerilor prin deschiderea perspectivei de a gândi de la cogniția de tip ori/ori la cogniția de tip și/și. Învățarea manierelor de înțelegere și operare cu propriile convingeri limitative în cadrul trainingului și însușirea unor maniere de asumare a puterii prin valorificarea optimă a propriului potențial a determinat la grupul experimental o schimbare manifestată în reducerea dependențelor impuse de convingerile limitative.

Tabel 3 Valorile coeficientului de corelație ρ al lui Spearman pentru grupul de control la pragul de probabilitate $p < .01$ și $p < .05$.

P	N 1	N 2	N 3	N 4	N 5	N 6	N 7	N 8	N 9	N 10	N 11	NI	NI I	NI II	NI V	N V	R S	A S	L V	G P	C S	E M P	PP	P R E L	
N 1	1																								
N 2		1							.754*						.901**									.761*	
N 3			1												.759*							.752*			
N 4				1	.793**		-.704*			.744*		.815**	-.802**	.675*											-.727*
N 5					1						.695*		-.657*	.796**											-.660*
N 6						1	.731*	.662*					.799**			.795**						.679*		.670*	.679*
N 7							1						.948**	-.769**							.649*	.698*		.642*	.793**
N 8								1													.660*		.634*	.813**	
N 9									1													.690*			.769**
N 10										1		.708*													
N 11											1														
NI												1			.733*										
NI I													1	-.758*											
NI II														1						.771**	.742*				.723*

la schimbare și orientarea spre victimizare și lipsa de acțiune mai degrabă decât spre a-și asuma puterea.

Dimensiunea autoevaluare de sine a înregistrat corelații semnificative pozitive cu variabilele: capacitate de adaptare la schimbare, empowerment și putere în relații. Dificultățile de a stabili o corectă evaluare de sine pentru subiecții din grupul de control s-a legat de dificultăți în înțelegerea schimbărilor și importanței adaptării la ele, de teama de a-și asuma puterea de a acționa și de dificultatea de a se integra în grupurile în care intră.

Trebuie menționată și corelația semnificativă negativă stabilită între variabila încredere în lume și posibilități pe de o parte și nevoia de apărare și nevoia de conștiință pe de altă parte. Lipsa de încredere în ceilalți oameni și în posibilitățile oferite de această lume s-a asociat cu o sensibilitate crescută, tendința de a se apăra și conștiinciozitate și corectitudine pe de altă parte.

Corelații semnificative pozitive au fost înregistrate între dimensiunea încredere în lume și viață și variabilele nevoia de exhibiție, nevoia de autonomie și nonconformismul agresiv. De asemenea la subiecții din grupul de control lipsa de încredere în ceilalți oameni și în posibilitățile acestei lumi s-a asociat cu dorința de a nu ieși în evidență, conformism și acceptarea compromisurilor.

Dimensiunea gândire/atitudine pozitivă a înregistrat corelații semnificative pozitive cu variabilele nevoia de exhibiție, nevoia de îngrijire a altora, nonconformismul agresiv și dependența pasivă. La grupul de control există o orientare spre gândire pozitivă însă nu se poate afirma că este semnificativ pozitivă și se asociază cu teama de expunere, răceala și indiferența manifestată în ajutorarea altora și urmărirea dorințelor de agresivitate.

Variabila capacitate de adaptare la schimbare corelează semnificativ pozitiv cu variabilele nevoia de agresiune, nevoia de autonomie, cu sociabilitatea și empowerment. Orientarea spre schimbare și flexibilitate în acceptarea schimbărilor s-a asociat cu impulsivitate, nerăbdare, nonconformism, orientarea spre a fi mai prietenoși și tendința de a-și asuma puterea de a acționa chiar dacă situațiile nu le sunt foarte cunoscute.

Corelații semnificative se înregistrează la nivelul variabilei empowerment pe de o parte cu variabilele nevoia de dominare, nevoia de exhibiție, nevoia de autonomie, sociabilitatea, pe de altă parte. Necunoașterea manierelor de a acționa și reacționa prin valorificarea optimă a resurselor personale și asumarea puterii de a găsi soluții în orice situație s-a asociat cu orientarea spre a nu ieși în evidență, a fi executant, a nu se expune, conformism și dificultăți de a se acomoda în grupuri.

Pentru grupul de control s-au înregistrat mai multe corelații la nivelul dimensiunii empowerment și a scalelor acesteia. Convingerile limitative determină tipare de gândire încorsetată în variante de tip sau/sau, ori/ori care se asociază cu emoții și se exprimă în comportamente de multe ori dezadaptative. Multe dintre nevoile de ordin I sau II care au înregistrat valori scăzute corelează direct și semnificativ cu dimensiunile convingerilor limitative sau cu scala per total. Deci o intervenție centrată pe schimbări la nivelul convingerilor s-ar asocia cu valori schimbate și la nivelul dimensiunilor motivaționale.

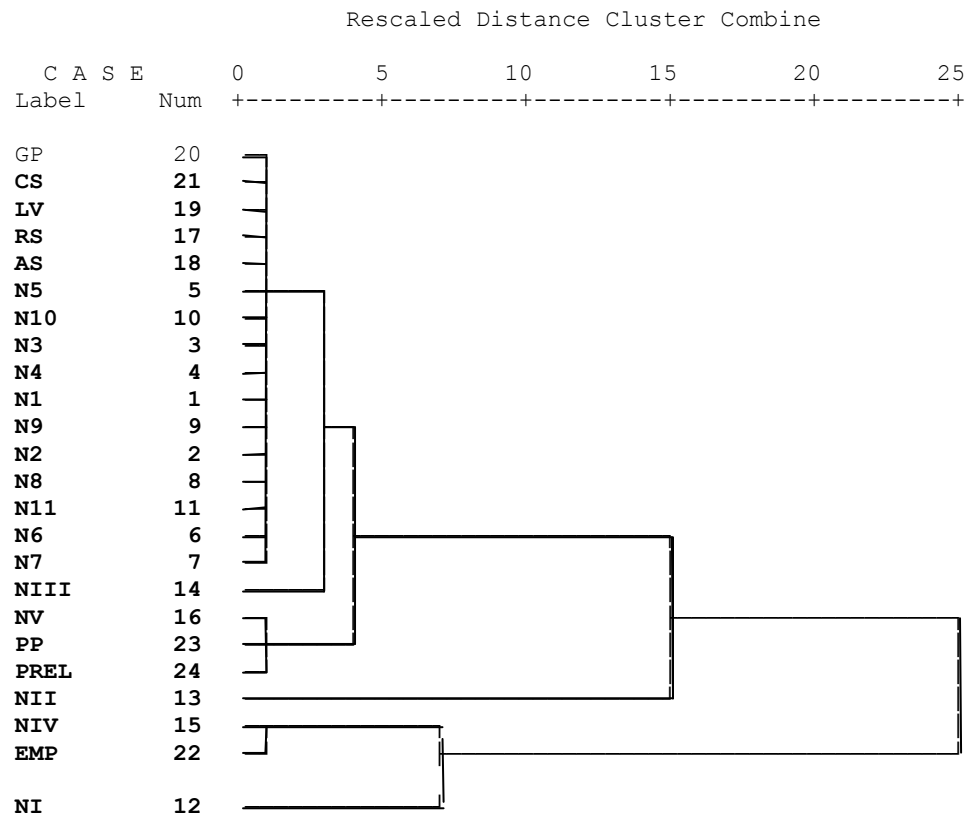
Analiza cluster

Pentru o mai bună imagine a manierei de grupare și forței variabilelor la nivelul celor două grupuri au fost generate imaginile grupării acestora prin analiza cluster, imagini evidențiate în Figura 1 pentru grupul experimental și Figura 2 pentru grupul de control.

Figura 1 Dendrograma dispoziției variabilelor pentru grupul experimental

localizare: 1 experimental
 * * * * * H I E R A R C H I C A L C L U S T E R A N A L Y S I S * * * * *
 *

Dendrogram using Average Linkage (Between Groups)

Legenda

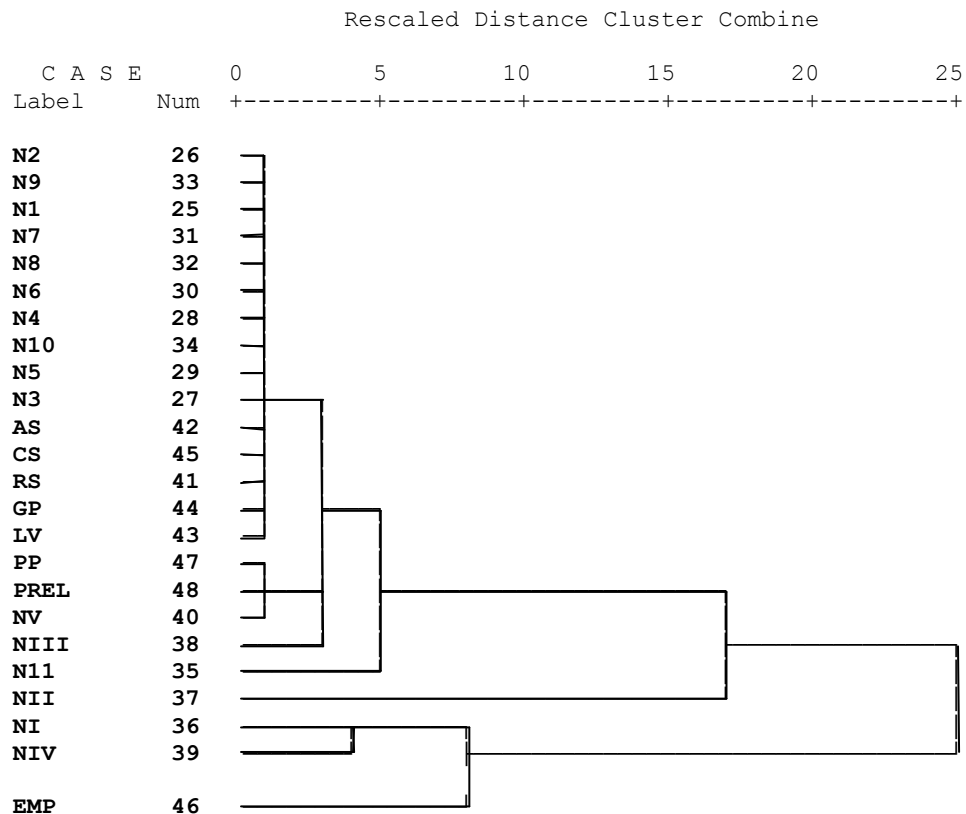
- RS - responsabilitate de sine
- AS - percepția autoeficienței
- LV - încredere în lume și posibilități
- GP - gândire pozitivă
- CS - capacitate de adaptare la schimbare
- EMP - empowerment
- P1 - putere personală
- P2 – putere în relații
- N1- nevoia de performanță
- N2 - nevoia de afiliere (apartenență)
- N3 - nevoia de agresiune
- N4 - nevoia de apărare (autoapărare)

- N5 - nevoia de conștiință
- N6 - nevoia de dominare
- N7 - nevoia de exhibiție
- N8- nevoia de autonomie
- N9- nevoia de îngrijire a altora
- N10 - nevoia de ordine
- N11 - nevoia de ajutor din partea altora
- NI - nevoia de autojustificare
- NII - nevoia de dominare rațională
- NIII – nonconformismul agresiv
- NIV – dependența pasivă
- NV – sociabilitatea

Figura 2 Dendrograma dispoziției variabilelor pentru grupul de control

localizare: 2 control
 * * * * * H I E R A R C H I C A L C L U S T E R A N A L Y S I S * * * * *

Dendrogram using Average Linkage (Between Groups)

Legenda

RS - responsabilitate de sine	N5 - nevoia de conștiință
AS - percepția autoeficienței	N6 - nevoia de dominare
LV - încredere în lume și posibilități	N7 - nevoia de exhibiție
GP - gândire pozitivă	N8- nevoia de autonomie
CS - capacitate de adaptare la schimbare	N9- nevoia de îngrijire a altora
EMP - empowerment	N10 - nevoia de ordine
P1- putere personală	N11 - nevoia de ajutor din partea altora
P2 – putere în relații	NI - nevoia de autojustificare
N1- nevoia de performanță	NII - nevoia de dominare rațională
N2 - nevoia de afiliere (apartenență)	NIII – nonconformismul agresiv
N3 - nevoia de agresiune	NIV – dependența pasivă
N4 - nevoia de apărare (autoapărare)	NV – sociabilitatea

Comparativ imaginile clusterilor pentru grupul experimental și de control vizate în studiu manifestă o serie de particularități.

Primul cluster care se formează este asemănător atât pentru grupul experimental cât și pentru cel de control și este format din toate nevoile de ordinul I și cele cinci dimensiuni ale convingerilor pentru grupul experimental. Prima diferență între grupul experimental și cel de control este forța diferită a nevoii de ordinul I N11 la nivelul celor două grupuri. Aceasta are o forță scăzută pentru grupul experimental și valoare semnificativă în varianta negativă la grupul de control. Variabila se manifestă la grupul de control ca răceală și indiferență față de nevoile altora.

La grupul experimental la nevoile de ordinul I și convingerile limitative (responsabilitate de sine, autoevaluare de sine, încredere în lume și posibilități, gândire pozitivă și capacități de adaptare la schimbare) se adaugă nevoia de ordinul III nonconformismul agresiv. Acestui cluster i se adaugă într-unul cu forță mai mare variabilele putere personală, putere în relații și sociabilitatea posibil ca urmare a învățării de către subiecții din grupul experimental a importanței capacităților de acțiune în echipă și acomodare la grup pentru manifestarea puterii personale și puterii în relații.

La grupul de control ordinea inserării variabilelor în cluster este puțin diferită, al doilea cluster ca putere având adăugate puterea personală, puterea în relații și sociabilitatea pe de o parte și nonconformismul agresiv pe de altă parte.

La grupul experimental următoarea variabilă în cluster este nevoia de dominare rațională, de a se evidenția în fața altora, de a fi competitivi și de a obține succesul cu orice preț, variabilă care apare și în clusterul de la grupul de control.

La ultima grupare a variabilelor care conferă forța cea mai mare apare o structură diferită la cele două grupuri. La grupul experimental apare dependența pasivă și empowerment pe de o parte și nevoia de autojustificare pe de altă parte, iar la grupul de control apar grupate nevoia de autojustificare cu dependența pasivă pe de o parte și empowerment pe de altă parte.

Diferențele de nuanță dintre cele două grupuri evidențiază rezultatele pe termen lung, la doi ani de la intervenție a tehnicilor bazate pe asumarea puterii de a-și gestiona propria viață, de a acționa și reacționa prin valorificare optimă a resurselor personale.

Diferențele în forța variabilelor au fost evidențiate la variabilele empowerment, nevoi la nivel social și surse ale puterii. La grupul experimental se evidențiază o mai mare independență, încredere în forțele proprii și deschidere spre acțiune și a se evidenția ținând cont de nevoile celorlalți. La grupul de control se domină nesiguranța și orientarea este mai degrabă spre a nu se evidenția, a nu se impune în grup, de a nu ieși în evidență.

5. Contribuții personale

Demersul cercetării a presupus identificarea unor definiții pentru constructul empowerment și dimensiunile convingerilor limitative propuse de Gershon & Straub, 1989: responsabilitate de sine, autoevaluare de sine, încredere în lume și posibilități, gândire/atitudine pozitivă și capacitate de adaptare la schimbare, definiții care să fie în acord cu terminologia și cultura românească.

Deoarece empowerment este văzut pe un continuum pornind de la aspectele victimizare și încremenire și până la asumarea puterii de a-și gestiona propria viață, definițiile au presupus conturarea polarității pozitive și negative, atât pentru construct cât și pentru dimensiunile convingerilor limitative.

Pe baza definițiilor au fost generați itemi pentru un chestionar cu cinci scale a câte nouă itemi fiecare, scale care au vizat cele cinci dimensiuni ale convingerilor limitative. În urma prelucrărilor statistice numărul de itemi a fost redus la cinci pe fiecare scală. A rezultat chestionarul EMCOLI, denumirea venind de la Empowerment – fațeta convingeri limitative, adică o măsură pentru dimensiunea cognitivă a constructului.

La stabilirea fidelității probei s-a evidențiat faptul că proba poate fi utilizată ca dimensiune compactă Empowerment – fațeta convingeri limitative, având un grad moderat de fidelitate probat prin metodele test-retest, split-half și stabilirea coeficientului de fidelitate α Cronbach.

A fost stabilită și validitatea probei prin analiza dimensiunilor conceptuale a constructului empowerment cu ajutorul unui grup de experți și prin corelarea cu un număr de probe criteriu care sunt deja validate.

A fost adaptat și derulat trainingul centrat pe strategii de asumare a puterii propus de Gershon & Straub, 1989, training care s-a desfășurat pe o perioadă de patru zile, două weekenduri. În conformitate cu conținutul conceptelor și exercițiilor derulate în training a fost construit pentru participanți un interviu semi-structurat format din nouă întrebări.

Au fost aplicate după intervenție la persoanele care au finalizat trainingul probe legate de structura motivațională a personalității, chestionarul EMCOLI, chestionar pentru evidențierea surselor puterii și un interviu. În mod echivalent au fost alese zece persoane care au vârsta, nivelul de educație și provin tot din mediul urban care constituit grupul de control și au răspuns la aceleași probe, mai puțin interviul.

Datele obținute de la cele două grupuri au fost interpretate și au fost evidențiate aspectele definitorii legate de rezultatele obținute de fiecare grup.

6. Limitele studiului și posibilități ulterioare de valorificare a rezultatelor

Studiul a vizat formarea unei baze de cercetare teoretice, construcția unor instrumente de diagnoză a unor dimensiuni ale constructului empowerment și validarea unei modalități de intervenție practică la nivelul populației din România. Modalitatea de intervenție este workshopul construit de D.Gershon și G.Straub care are ca scop conștientizarea și valorificarea potențialului individual de control asupra posibilităților personale de dezvoltare prin schimbarea aspectelor dezadaptative la nivel atitudinal și creșterea motivației pentru participare și acțiune a individului.

În cadrul cercetării a fost construit un chestionar de diagnoză a celor cinci convingeri limitative de bază și prin intermediul acestora a unei fațete a constructului empowerment. Instrumentul a fost construit în ideea de a oferi o primă diagnoză înainte de training pentru o mai bună cunoaștere a participanților și având ca scop centrarea eficientă pe abordarea convingerilor limitative cu scoruri mici în cadrul trainingului care urmează.

Coeficientul de fidelitate a evidențiat o valoare moderată pentru întreaga scală adică pentru constructul empowerment – fațeta convingeri limitative însă nu a fost confirmat ca semnificativ pe nici una din cele cinci scale. Din aceste considerente itemii per scale trebuie revizuiți și reluat procesul de stabilire a fidelității pe scale deoarece diagnosticarea dimensiunilor convingerilor limitative este deosebit de importantă.

Chestionarul nu măsoară constructul empowerment cu toate fațetele sale ci doar aspecte legate de convingeri limitative. Chestionarul poate fi îmbunătățit prin introducerea unor noi itemi pe fiecare scală, adică afirmații corecte construite prin trecerea de la convingerea limitativă de tip ori/ori la gândirea deschisă spre posibilități de tip și/și.

Analiza chestionarului EMCOLI nu a evidențiat diferențele de gen astfel încât să se poată construi un manual al testului în care să poată fi specificate scorurile pozitive pe categorii de gen.

La analiza validității chestionarului nu s-a păstrat corespondența directă între dimensiunea scalei și proba criteriu propusă inițial, iar două din probele criteriu nu au

înregistrat nici un fel de corelații semnificative cu scalele chestionarului sau cu chestionarul per ansamblu. De asemenea, dimensiunea capacitate de adaptare la schimbare nu a corelat semnificativ decât cu valoarea creativitate și nu cu proba criteriu scala de adaptare la schimbare. Aceasta indică necesitatea revizuirii probelor criteriu pentru scala menționată.

Grupul experimental și cel de control au avut un număr redus de subiecți, doar de gen feminin iar perioada de timp dintre intervenție și preluarea rezultatelor la grupul experimental a fost foarte mare. Pe viitor se poate continua demersul pe grupuri mai mari, care să cuprindă ambele genuri, iar măsurătorile intervenției să se realizeze înainte și la un interval de timp mai scurt după finalizarea trainingului.

Din analiza interviurilor a rezultat ca dimensiunea cea mai apreciată a trainingului definirea și delimitarea surselor puterii personale. Pentru o mai bună diagnoză a nevoilor cursanților și o intervenție centrată pe punctele slabe pe lângă chestionarul de măsurare a convingerilor limitative se poate construi și o scală pentru evidențierea punctelor puternice și slabe ale cursanților la nivelul celor șapte surse ale puterii personale.

Interviurile au fost luate pe calculator fapt care cel mai probabil a dus la răspunsuri mai scurte și nu a existat posibilitatea ridicării din partea intervievatorului a unor întrebări suplimentare clarificatoare. Pe viitor este mai util să se realizeze întâlniri de tip față în față pentru o mai mare acuratețe și precizie a rezultatelor interviului.

Rezultatele studiului pot fi valorificate la nivel interdisciplinar vizând domeniul psihologiei educaționale în formarea profesorilor și elevilor de toate vârstele până la studenți și chiar în educația adulților.

De asemenea informațiile prelucrate mai ales la nivelul grupului experimental și de control pot fi utilizate în domeniul psihologiei comunitare.

Diagnoza aspectelor legate de convingeri limitative și deschiderea spre a gândi dincolo de constrângeri, precum și manierele de interacțiune interumană pozitive pentru asumarea puterii pot fi utilizate în psihologia socială, cu posibile aplicații în sfera psihologiei politice.

7. Concluzii generale

Analiza dimensiunilor chestionarului EMCOLI

Din analiza corelațională inter-itemi se poate *concluziona* că au existat corelații semnificative între itemii celor cinci scale diferite. Aceste corelații asociate cu media și abaterea standard mai mică decât valoarea 1 au fost criteriile de selecție pentru cei 25 de itemi care formează chestionarul EMCOLI.

În urma analizei factoriale la nivelul itemilor chestionarului se poate menționa faptul că procedura de reducere a itemilor prin tehnica analizei factoriale exploratorii a evidențiat corelații semnificative între itemii chestionarului și un număr de cinci factori care acoperă un procent de 51,71 % din total. Dintre cei cinci factori doi au fost identificați ca și corespondenți ai dimensiunilor conceptuale vizate în studiu. Este vorba de capacitate și flexibilitate de adaptare la schimbare – factorul 1 și gândire/atitudine pozitivă – factorul 2. Ceilalți trei factori au conținut itemi din scale diferite în ponderi diferite neputându-se identifica o scală distinctă pentru fiecare factor.

Validitatea predictivă a probei EMCOLI a fost realizată prin stabilirea de corelații între variabilele criteriu alese și scalele chestionarului. Fiecare scală în parte și chestionarul au corelat semnificativ cu cel puțin o dimensiune din variabilele criteriu selectate.

Datorită faptului că au existat corelații semnificative între scalele chestionarului, valoarea chestionarului per total și probele criteriu se poate afirma că proba EMCOLI are o bună validitate predictivă.

Validitatea de conținut și conceptuală pentru proba EMCOLI a fost avută în vedere în cadrul discuțiilor cu experții care au participat la alegerea conceptelor pentru definiții precum și în etapa de elaborare a itemilor.

Fidelitatea probei este una moderată, fapt evidențiat de rezultatele statistice. La nivelul tuturor itemilor din chestionar, valoarea coeficientului de fidelitate Alfa Cronbach este de .735 ceea ce sugerează o fidelitate moderată a itemilor. La nivel de scale adică la nivelul celor cinci dimensiuni ale convingerilor limitative fidelitatea itemilor este scăzută, atingând pragul de .65 doar în cazul scalei capacitate de adaptare la schimbare, deci se poate afirma faptul că itemii scalelor nu pot fi utilizați separat, ci doar per total la nivel de chestionar.

Analiza Coeficientului Guttman pentru împărțirea în jumătate evidențiază o fidelitate moderată (Coef. Guttman=.724) la nivelul chestionarului și a celor două părți ale acestuia, însă totuși o fidelitate cu semnificație.

La evidențierea fidelității probei EMCOLI prin metoda test-retest, la nivelul tuturor itemilor din chestionar, valoarea coeficientului de fidelitate Alfa Cronbach este de .748, peste valoarea de semnificație .70 ceea ce sugerează o fidelitate moderată a itemilor. La nivel de scale fidelitatea nu a fost semnificativă. Rezultatele obținute la test-retest la 15 zile distanță pe un lot de 168 de subiecți confirmă rezultatele anterioare, pe lotul de 104 subiecți obținute la analiza fidelității scalei.

Analiza rezultatelor înregistrate la grupul experimental și la grupul de control

Din rezultatele obținute la prelucrarea datelor s-au evidențiat la nivelul convingerilor limitative scoruri medii mai scăzute la grupul de control față de grupul experimental. Gradul de semnificație a acestor diferențe a fost confirmat de analiza diferenței dintre medii.

În urma aplicării testului t pentru stabilirea diferenței dintre medii s-a putut concluziona că diferențele dintre medii au fost semnificative între grupul experimental și cel de grupul de control. Aceste diferențe au vizat variabilele autoevaluare de sine, încredere în lume și posibilități, gândire pozitivă, capacitate de adaptare la schimbare, empowerment – fațeta convingeri limitative, putere personală și putere în relații.

La nivelul grupului experimental s-au evidențiat corelații semnificative între dimensiuni ale motivației, empowerment cu dimensiunile acesteia și fațete ale puterii.

Corelațiile semnificative evidențiază posibilitatea de determinare a unor schimbări la nivelul dimensiunilor motivaționale prin modificările convingerilor limitative propuse pentru asumarea puterii de a gestiona propria viață. Trainingul presupune spargerea tiparelor convingerilor prin deschiderea perspectivei de a gândi de la cogniția de tip ori/ori la cogniția de tip și/și. Învățarea manierelor de înțelegere și operare cu propriile convingeri limitative în cadrul trainingului și însușirea unor maniere de asumare a puterii prin valorificarea optimă a propriului potențial a determinat la grupul experimental o schimbare manifestată în reducerea dependențelor impuse de convingerile limitative.

La nivelul grupului de control s-au înregistrat mai multe corelații la nivelul dimensiunii empowerment și a scalelor acesteia. Convingerile limitative determină tipare de gândire încorsetată în variante de tip sau/sau, ori/ori care se asociază cu emoții și se exprimă în comportamente de multe ori dezadaptative. Multe dintre nevoile de ordin I sau II care au înregistrat valori scăzute corelează direct și semnificativ cu dimensiunile convingerilor limitative sau cu scala per total. Deci o intervenție centrată pe schimbări la nivelul convingerilor s-ar asocia cu valori schimbate și la nivelul dimensiunilor motivaționale.

Pentru o mai bună imagine a grupării și forței variabilelor pentru cele două grupe cuprinse în studiu au fost generate imaginile cluster ale grupării variabilelor.

Diferențele în forța variabilelor au fost evidențiate la variabilele empowerment, nevoi la nivel social și surse ale puterii. La grupul experimental se evidențiază o mai mare independență, încredere în forțele proprii și deschidere spre a acționa și a se evidenția ținând cont de nevoile celorlalți. La grupul de control se domină nesiguranța și orientarea este mai degrabă spre a nu se evidenția, a nu se impune în grup, de a nu ieși în evidență.

Din analiza, sinteza și interpretarea calitativă a textului interviurilor s-a observat că la majoritatea punctelor cheie răspunsurile subiecților sunt legate predominant de categoria tematică surse și resurse ale puterii personale.

Având în vedere că scopul interviului a fost evidențierea impactului trainingului pentru putere asumată asupra participanților la training, schimbarea preconizată a fi observată la nivelul atitudinii cursanților prin intermediul dimensiunilor conceptuale vizate și exercițiilor de consolidare realizate pe durata a 4 zile de curs este cât se poate de evidentă în răspunsurile la itemul 6 - Schimbările care au survenit în viața cursanților de la finalizarea trainingului și până în momentul aplicării interviului. Majoritatea schimbărilor la nivel atitudinal sunt legate tot de sursele și resursele puterii personale, precum și de sinteza viziunilor personale în afirmații semnificative. Din relatările intervievaților rezultă că aceștia și-au format deprinderea, abilitatea de identificare, modificare a credințelor limitative prin capacitatea de formulare a afirmațiilor semnificative la timpul prezent, sintetizate în viziuni personale bazate pe activarea și dezvoltarea inepuizabilelor resurse personale ale puterii asumate (empowerment).

BIBLIOGRAFIE

- Bailey, D.F., (2003) : Preparing African American Males for Postsecondary Options, *Journal of Men's Studies*, Harriman, Fall 2003, Vol. 12, Iss.1, pg 15
- Baker, T. McKay, I. Morden, D.L., Dunning, K., Schuster, F.E., (1996) : Breackdown in Organization Performance: Competitive Advantage through Employee-Contred Management, *HR. Human Resource Planning*, New York: 1996, Vol. 19, Iss. 4, pg. 14
- Balcazar, F., E., (1993) Intervention Research and the Empowerment Of African-American Men, *Journal of Men Studies*, Feb. 28, 1993, Vol. 1, Issue 3, pg. 277
- Bradley-Levine, J., Smith, J., Carr, K. (2009): The Role of Action Research in Empowering Teachers to Change their Practice, *Journal of Ethnographic & Qualitative Research*; Spring 2009, Vol. 3, Issue 3,p. 152-161 ;
- Breesling, R. Richard, (2008) Empowerment as a Function of Contextual Self-Understanding. The Effect of Work Interest Profiling on Career Decision Self Efficacy and Work Locus of Control, îin *Rehabilitation Counseling Bulletin*, Vol. 51, No. 2, Jan. 2008, pp. 96-106, Hammill Institute on Disabilities.
- Burman, S. (2003) Battered Women : Stages of Change and Other Treatment Models that Instigate and Sustain Leaving, *Brief Treatment and Crisis Intervention*; Mar. 1, 2003; 3,1; Academic Research Library, pg. 83
- Chambel, M.J. (2005). Stress in Academic Life: work Characteristics as Predictors of Students Well-Being and Performance. *Applied Psychology: An International Review*. Vol 54, Iss.1, Jan 2005, pp. 135-147
- Cornell Empowerment, Group Empowerment and Family Support. *Networking Bulletin*. 1989; 1(2): 1-23.
- Daily, B.F., Bishop, J.W., (2003): TQM Workforce Factors and Employee Involvement: The Pivotal Role of Teamwork, *Journal of Managerial Issues*, Pittsburg: Winter 2003, Vol. 15, Iss.4, pg. 393

- Darbishire, Chris ; Fleming, E.M. Valerie (2008). Governmentality, Student Autonomy and Nurse Education, in *Journal of Advanced Nursing* 62 (2), pp. 172-179
- Darbyshire, C. Fleming, V.E.M. (2008) Governmentality, Student Autonomy and Nurse Education, *Journal of Advanced Nursing*, Vol. 62, Issue 2, p. 172-179
- Delaney, C., Daley, K., Lajoie, D., (2006): Facilitating Empowerment and Stimulating Scholarly Dialogue Using the World Cafe Model, *Journal of Nursing Education*, Thorofare: Jan 2006, Vol. 45, Iss. 1, pg 46
- Delaney, C., Daley, K., Lajoie, D., (2006): Facilitating Empowerment and Stimulating Scholarly Dialogue Using the World Cafe Model, *Journal of Nursing Education*, Thorofare: Jan 2006, Vol. 45, Iss. 1, pg 46;
- Dougherty, P. (1994): Feminist Approaches for Men in Family Therapy, *Journal of Men's Studies*, Harriman: 28 Feb 1994, Vol. 2, Iss. 3, pg 292
- Elmesky, R. (2005): „I am Science and the World is Mine”: Embodied Practices as Resources for Empowerment, *School Science and Mathematics*, Bowling Green: Nov 2005, Vol 115, Iss 7, pg 335
- Elmesky, R. (2005): „I am Science and the World is Mine”: Embodied Practices as Resources for Empowerment, *School Science and Mathematics*, Bowling Green: Nov 2005, Vol 115, Iss 7, pg 335-343;
- Fleury, Julie Ph.D; Keller; Collen; Murdaugh, Carolyn (2000). Social and Contextual Etiology of Coronary Heart Disease in Women, in *Journal of Women`s Health Gender Based Medicine*, vol. 9, nr.9, pg. 979.;
- Gall., T. L., Charboneau. C., Clarke, N.H., Grant, K. Et all., (2005), Understanding the Nature and Role of Spirituality in Relation to Coping and Health: A Conceptual Framework, in *Canadian Psychology*, May 2005, vol. 46., Iss 2, Ottawa., pag. 88.
- Garavan, T.N., Murphy, C., (2001): The Co-operative Education Process and Organizational Socialization: A Qualitative Study of Student Perceptions of its Effectiveness, *Education and Training*, London: 2001, Vol. 43, Iss. 6, Pg. 281 - 303;

- Gebert, D., Piske, R., Baga, T., Lanwher, R., Kearny, E. (2006) Empowerment in the Context of Transformational Change: A Study of Acquisitions and Privatizations in Eastern Europe, *Journal of Leadership and Organizational Studies*, Flint: 2006, Vol. 12, Iss.3, pg. 101, 18 pgs.
- Gershon, D., Barrist Stern, A., (1997). *ECOTEAM – A program Empowering Americans to Create Earth-Friendly Lifestyles*. Global Action Plan for Earth, Woodstock, NY.
- Gershon, D., Barrist Stern, A., (1997). *ECOTEAM – A program Empowering Americans to Create Earth-Friendly Lifestyles*. Global Action Plan for Earth, Woodstock, NY.
- Gershon, D., Straub, G. (1989). *Empowerment – The Art of Creating your Life as you Want it.*, High Point, West Hurley, NY.
- Graves, K., Shelton, T., (2007). Family Empowerment as a Mediator Between Family Centred Systems of Care and Changes in Child Functioning: Identifying an Important Mechanism of Change. *Journal of Child and Family Studies*, Aug 2007, Vol. 16, Iss. 4, pp.556-566.
- Hansen, Thomas; Hatling, Trond; Lidal, Eli, (2002) "Discrepancies between patients and professionals in the assessment of patient needs: a quantitative study of Norwegian mental health care." În *Journal of Advanced Nursing* no. 39, Issue 6, p. 554-562;
- Hansson, L.; Bjorkman, T. (2005) Empowerment in People with Mental Illness: Reliability and Validity of the Swedish Version of an Empowerment Scale. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, Mar. 2005, Vol 19, Iss. 1, pp.32-38
- Howitt, D., Cramer, D. (2006) *Introducere în SPSS pentru psihologie*. Ed. Polirom, Iași.
- Iluț, P.(1997): *Abordarea calitativă a socio-umanului: concepte și metode*. Ed. Polirom, Iași.
- Itzhaky, H., Jack, A.(2000). Empowerment and Community Participation: Does Gender Make a Difference?. *Socia Work Research*.Dec. 2000, Vol. 24, Iss. 4, pp.225-235.

- Jesus, S. N., Lens, W. (2005): An Integrated Model for the Study of Teacher Motivation, *Applied Psychology, an International Review*, Vol. 54, Issue 1, Jan. 2005, p.119-134, Blackwell Publishing Ltd., Oxford;
- Jewkes, R. (2002) Intimate Partner Violence – Causes and Prevention, *The Lancet*. London: Apr 20, 2002, vol. 359, Iss. 9315, pg. 1423, 7 pgs
- Johnson, R.D., Thurson, E.K. (1997) : Achieving Empowerment Using the Empowerment Strategy Guide, *Leadership and Organization Development Journal*, Bradford, Jun 1997, Vol. 18, Iss. 2, pg. 64
- Joung, S., Keller, J.M. (2004). The Effects of High-Structure Cooperative versus Low-Structure Collaborative Design of Decision Change, Critical Thinking, and Interaction Pattern During Online Debates, *Association for Educational Communication and Technology*, No. 27, Chicago: oct 19-23, 2004, pp. 316-320
- Kanuha, V.K. (2006): Preventing AIDS: Community Science Collaborations/Practice Issues in HIV/AIDS Services: Empowerment Based Medels and Program Applications / Women's Experiences with HIV/AIDS: Mending Fractures Selves, *Affilia*, Tousand Oaks: Spring 2006, Vol. 21, Iss. 1, pg. 118
- Khamphakdy-Brown, S., Jones, L.N., Nilsson, J.E., Russel, E.B., Klevens, C.L., (2006) The Empowerment Program: An Application of an Outreach Program for Refugee and Immigrant Women *Journal of Mental Health Councelling*. Alexandria: Jan 2006, vol. 28 Iss. 1, pg. 38, 10 pgs.
- Knokkannen, Lusa; Leino-Kilpi; Helena (2000), Power and Empowerment in Nursing: the theoretical approaches, in *Journal of Advanced Nursing*; 2000, Vol. 31, Issue 1, Blockwell Science Ltd.;
- Kubiak, Sheryl Pimbolt; Siefert, Kristine; Boyd, Carol (2004). Empowerment and Public Policy: an Exploration of the Implications of Section 115 of the Personal Responsibility and Work Opportunity Act, in *Journal of Community Psychology*, Vol. 32, No. 2, pp. 127-143, Wiley Periodicals, Inc.
- Larson, Reed; Walken, Katrin; Pearce, Nicki (2005). A comparison of Youth-Driven and Adult-Driven Programs: Balancing Inpus from Youth and Adults, in *Journal of Community Psychology*, vol. 33, No. 1, pp. 57-74.

- Laura H. Downey, Ph.D., Chike Anyaegbunam, Ph.D., Douglas Scutchfield, M.D. (2009) –Dialog to Deliberation : Expanding the Empowerment Education Model , în *American Journal of Health and Behaviour*, Jan./Feb. 2009, vol. 33 Issue 1, pp.26-36
- Lăbar, V., A. (2008) : *SPSS pentru științele educației. Metodologia analizei datelor în cercetarea pedagogică*. Ed. Polirom, Iași
- Lemieux, C. (2001) – The Challenge of Empowerment in Child Protective Services: A Case Study of Mother with Mental Retardation, *Families and Society*, New York: Mar/Apr, 2001, Iss. 2, p. 175, 11 pgs
- Liang, Belle, Tracy, Allison; Taylor Catherine; Williams, Linda; Jordan, Judith; Miller, Jean Bakon, (2002), ”The Relational Health Indices: A Study of Woman`s Relationships” în *Psychology of Women Quarterly*, (spring 2002), Vol. 26, Issue 1, p. 25, 11 pg.;
- Marinoff, J. (1996) There is Enough Time. Rethinking the Process of Policy Development, *Social Justice*. San Francisco: winter 1996, Vol. 23, Iss. 4, Pg. 234
- Mayer-Davies, E.J., D'Antonio, A.M., Smith, S.M., Kirkner, G., et all. (2004): Pounds Off with Empowerment (POWER): A Clinical Trial of Weight Management Strategies for Black and White Adults with Diabetes Who Live in Medical Underserved Rural Communities, *American Journal of Public Health*, Washington, Oct. 2004, Vol. 94, Iss. 10, Pg. 1736, 7 pgs
- Mayer-Davies, E.J., D'Antonio, A.M., Smith, S.M., Kirkner, G., et all. (2001): Pilot Study of Strategies for Effective Weight Management in Type 2 Diabetes: Pounds off with Empowerment (POWER), *Family and Community Health*, Gaithersburg, Jul 2001, Vol 24, Iss.2, pg 27, 9 pgs
- McCabe, Donna Hagen, (2001), Metaphorical Descriptions of the Role of Women School Superintendents, *Education*. Project Innovation, Inc., summer 2001, vol. 121, issue 4, p 690, 14 pg.
- Moody, Kimbaly/Childs; Janis/Sepples; Susan, (jul/aug. 2003), ”Intervening with At-Risk Youth: Evaluation of the Youth Empowerment and support Program” în *Pediatric Nursing*, vol. 29; Issue 4, p. 263 – 270;
- Morray, E.B., Liang, B., (2005): Peace Talk: A Relational Approach to Group Negotiation among Arab and Israeli Youths, *International Journal of Group Psychotherapy*, New York: Oct 2005, Vol 55, Iss 4, pg 481

- Neculau, A. (coord.), (2003) – *Manual de psihologie socială*, Iași: ed. Polirom;
- Nelson, G., Ochocka, J., Jansen, R., Trainor, J. (2006) A longitudinal Study of Mental Health Consumer/Survivor Initiatives: Part 1. *Journal of Community Psychology*, Vol 34, No. 3, pp. 247-260. Wiley Periodicals Inc.
- Newbrough, J.R., Speer, W.P., Lorion, R.P. (2008). A Challenge for Community Research and Action: An Introduction to the Special Issue. *Journal of Community Psychology. Special Issue: The Assessment of Power Through Psychopolitical Validity*. Vol. 36, No.2, March 2008, Wiley Periodicals Inc.
- Petrescu, P., Toma, R., Raducea, M. (2008): Measuring Attitudes in the Field of Empowerment Practice: An Approach for Elaborating a Behavioral Anchor Scale. *The International Journal of Learning*, Volume 14, Issue 10, pg. 143-152.
- Petrescu, P., Toma, R.A., Marian, A. (2006) Empowerment Features in Community: A Comparative Analysis of Women of Two Different Ages, *International Journal of Learning*, Volume 13, Issue 7, pp.113-126. Article: Print (Spiral Bound). Article: Electronic (PDF File; 1.012MB).
- Pitariu, H.: Managementul resurselor umane: Masurarea performantelor profesionale. Editura "ALL";
- Pooley, Collin, G., Gerrard, Catherine; Hollis, Sally, Stephan Morton; Astbun, John - medical , (Sep. 2001) "Oh it/s a Wonderful Practice... You Can Talk to them": A Qualitative Study of Patients/ and Health Professionals/ Views on Management of Type 2 Diabetes., *Health & Social Care in the Community*, Vol. 9, Issue 5, p. 318 – 326; 9 pg.
- Powe, Barbara D. (2002) Promoting Fecal Occult Blood Testing in Rural African American Women, *Cancer Practice*, May 2002, Vol. 10, Issue 3, p. 139 – 146, 8p.;
- Prilleltensky, I., (2008). The Assessment of Power through Psychopolitical Validity, în *Journal of Community Psychology*, March 2008, vol.36, No 2, , Wiley Periodicals Inc.
- Prilleltensky, I., (2008). The Role of Power in Wellness, Oppression and Liberation: The Promise of Psychopolitical Validity, în *Journal of Community Psychology*, March 2008, vol.36, No 2, , Wiley Periodicals Inc, p.116.

- Putnam, R. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York, N.Y.: Simon & Schuster
- Radu, I. (coord), (1994) *Psihologie socială*, Cluj Napoca: Editura Exe SRL;
- Radu, I. (coord.) (1993)– *Metodologie psihologică și analiza datelor*, Cluj-Napoca: Ed. Sincron;
- Reis, M., Nahmiash, D. (1995). When Seniors Are Abused: An intervention model, *The Gerontologist*, Washington: Oct. 1995, Vol. 35, Iss. 5, pg. 666
- Riviera, H., Tharp, R. (2006). A Native American Community's Involvement and Empowerment to Guide their Children's Development in the School Setting. *Journal of Community Psychology*. Vol. 34, No. 4, pp. 435-451, Wiley Periodicals Inc.
- Robbins, A. (2001) *Putere nemărginită*, București: Ed. Amaltea;
- Sarason, S. B. (1988). *The psychological sense of community: Prospects for a community psychology*. Cambridge, MA: Brookline Books.
- Schneller, P., Debora, Vandsburger, Ety (2008) Self-Efficacious Behaviours for Reducing Stress in Older Adulthood, *Aging Int (2008) 32*:pp. 78-91Published on line, 6 February 2008, C Springer Science and Business Media, LLC 2008.
- Schuster, F.E., Morden, D.L., Baker, T.E., McKay, I.S., et all. (1997) : Management Practice, Organization Climate and Performance: A Exploratory Study, *The Journal of Applied Behavioral Science*, Arlington: Jun. 1997, Vol. 33, Iss. 2, pg 209
- Secret, M., Jordan, A., Ford, J. (1999) Empowerment Evaluation as a Social Work Strategy, *Health and Social Work*, Silver Spring: May 1999, Vol. 24, Iss. 2, pag 120, 8 pgs.
- Sikata, B. (1997): The History of Doing: An Illustrated Account of Movements for Women's Rights and Feminism in India: Toward Empowerment; Women Movement Politics in India, *Women and Politics*, New York: Aug 31, 1997, Vol. 17 Iss. 3, Pg. 92
- Silverman, D. (2004) : *Interpretarea datelor calitative. Metode de analiză a comunicării, textului și interacțiunii*. Ed. Polirom, Iași.

- Siu, H.M., Spence Lashinger, H.K., Vingilis, E., (2005): The Effect of Problem-Based Learning on Nursing Students' Perceptions of Empowerment, *Journal of Nursing Education*, Thorofare: Oct. 2005, Vol. 44, Issue 10, p. 459-470.
- Siu-Ming To (2007). Empowering School Social Work Practices for Positive Youth Development: Hong Kong Experience, în *Adolescence*: Fall 2007, vol. 42, Issue 167, pp. 555-567, Libra Publishers, Inc 3089C Clairemint, PMB 383, San Diego, CA 92117
- Smeeding, S., Osguthorpe, S., (2005): The Developemnt of an Integrative Healthcare Model in the Salt Lake City Veterans Affairs Healthcare System, *Alternative Therapies in Health and Medicine*, Aliso Viejo: Nov/Dec 2005, Vol 11, Iss 6, pg 46
- Staring, S. Taylor, C. (1997): A Guide to Managing Workforce Transitions, *Nursing Management*, Chicago, Dec. 1997, Vol. 28, Iss. 12, pg 31, 2 pgs
- Stewart Houston (2004) – The Centrality of Impairment in the Empowerment of People with Severe Phzsical Impairments. Independent Living and the Threat of Incarceration: a Human Right, în *Disability and Society*, Vol. 19, No 4, June 2004, Carfax Publishing Taylor & Frances Group, ISSN 0968-7599.
- Tegarten, L.F., Sarason, Y., Childers, J.S., Hatfield, D.E., (2005): The Engagement of Employees in the Strategy Process and Firm Performance: the Role of Strategic Goals and Environment, *Journal of Business Strategy*, Huntsville: Fall 2005, Vol 22, Iss 2, pg 75
- To, Siu-ming (2007): Empowering School Social Workpractices for Positive Youth Development : Hong Kong Experience, *Adolescence*, Vol. 42, No. 167, Fall 2007, 555-567, Libra Publishers Inc.;
- Toma Roxana, (2009). (29. sep.). Dezvoltare personală și motivație pentru formare în cariera didactică apărut în *Revista de Cercetare în Științele Educației*. Timisoara. disponibil la: <http://www.rcsedu.info>
- Toma, R. (2006). Dimensiuni teoretice si aspecte practice ale consolidarii personale, in *Teorii si practici educationale*, coord. Petrescu, P., Frant, A., Lucica, S., Ed. Eurostampa, Timisoara.
- Toma, R. (2009). Using Empowerment Practice for Teacher Training. *The International Journal of Learning*, vol. 16, No. 8, <http://www.Learning-Journal.com>

- Torres, L. (2005): Service Charters: Reshaping Trust in Government – The case of Spain, *Public Administration Review*, Washington: Nov/Dec 2005, Vol. 65, Iss. 6, pg 687
- Ullman, S., Townsend, S. (2008). What is an Empowerment Approach to Working with Sexual Assault Survivors?. *Journal of Community Psychology*. Vol. 36, No. 3, 2008, pp.299-312
- Wang, Yu-mei (2006) Tehnology Projects as a Vehicle to Empower Students. *Educational Media International*, Vol. 43, No. 4, Dec. 2006, pp. 315-330. Routledge.
- Warren, Gillibrand; Flynn, Maria, (2001). Forced Externalization of Control in People with Diabetis: A Qualitative Exploratory Study, în *Journal of Advanced Nursing*, May 2001, vol. 34, Issue 4, pp. 501-510, Blackwell Science Ltd.
- Wells, K. Miranda, J. Bruce, M., Alegria, M., Wallerstein M., (2004): Bridging Community Intervention and Mental Health Services Research, *The American Journal of Psychiatry*, Washington, Jun 2004, Vol. 94, Iss. 6, pg. 955, 9 pgs
- Williams, L., Labonete, R., (2007). Empowerment for Migrant Communities: Paradoxes for Practitioners. *Critical Public Health* , Dec. 2007, Vol. 17, Iss. 4, pp. 365-379.
- Zani, B., Palmonari A. (coord.) (2003) - *Manual de psihologia comunității*, Ed. Polirom, Iași.

